

Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicillinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halide, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çığneden tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilirler.

YARGITAY

İÇTİHADI BİRLEŞTİRME GENEL KURULU

Esas Numarası: 1974/1

Karar Numarası: 1974/2

Karar Tarihi: 01.04.1974

Bu dava hakkı, geçerli sözleşmeler için sözkonusu olan MK.'nun 507. ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etkili olmaz.

Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla; tapu sicilinde kayıtlı taşınmaz malını, gerçekte bağışlamak istediği halde, tapu sicil memuru önünde iradesini satış biçiminde açıkladığının gerçekleşmemiş olması durumunda, saklı pay sahibi olan mirasçılarının, tenkis ya da mirasta iade davası açmak haklarını kullanmayıp Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanarak muvazaa nedeniyle tapu kaydının iptalini isteyebilecekleri ve saklı pay sahibi olmayan mirasçılarının da aynı davayı açmak yetkisine sahip olmadıkları ve miras bırakanın bu davranışının, Medeni Kanun'un 603. maddesinin 2. fıkrası gereğince o taşınmazı iade etmekten ayrık tutmuş bulunduğu anlamına gelip gelmediği konusunda Yargıtay İkinci Hukuk Dairesinin 22.12.1964 gün 6411 esas ve 6298 karar sayılı ve 1.10.1973 gün 528 esas 5437 karar sayılı ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4.5.1960 gün 2/24 esas ve 24 karar sayılı ve 21.2.1968 gün 2/1510 esas 99 karar sayılı kararları arasında içtihat aykırılığı bulunduğu ve bu aykırılığının içtihatların birleştirilmesi yoluyla giderilmesi gerektiği, İkinci Hukuk Dairesi Başkanı tarafından Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirilmesi üzerine, Yargıtay Kanunu'nun 20. maddesinin 2. fıkrası hükmü gereğince Yargıtay Başkanlık Divanı işi incelemiş ve içtihadın birleştirilmesi yoluna gidilmesi gerektiğine karar vermiş olduğundan yargıtay birinci Başkanlığınca Yargıtay Kanunu'nun 18. ve 19/7. maddeleri uyarınca Yargıtay Büyük Genel Kurulunun 11.3.1974 günü saat 9.00`da toplanması uygun görülmüş ve böylece yapılan toplantı ve görüşmeler sonucunda İkinci Hukuk Dairesi ile Hukuk Genel Kurulunun söz konusu kararları arasında içtihat aykırılığı bulunduğu oybirliğiyle karar verilmiş ise de, konunun esası bakımından bir görüş

doğrultusunda üçte iki oy çokluğuyla elde edilemediği için Birinci Başkanlıkça uygun görüldüğü üzere ikinci toplantı 1.4.1974 günü saat 9.00`da yapılarak konu görüşülmüştür.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kararlarında; mirasçıyı miras hakkından yoksun etmek amacıyla miras bırakanın muvazaalı olarak yapmış olduğu tasarruf işlemlerinin iptalini dava etmek hakkı, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın tüm mirasçılara tanınmış ve tenkis ve mirasta iade ile ilgili hükümleri aslında geçerli tasarruflar için uygulanabileceği açıklanmıştır. Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi kararlarında ise, böyle bir dava hakkı tanınmamış; sadece saklı pay sahiplerinin Medeni Kanun`un 507. maddesinin 4. fıkrası gereğince tenkis davası açabilecekleri ve miras bırakanın bu davranışının Medeni Kanun`un 603. maddesinin 2. fıkrası gereğince o taşınmazı iade etmekten ayrık tuttuğu anlamına geldiği kabul edilmiştir. İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunda konu, sadece sevk edildiği olayla sınırlı olarak ele alınmıştır. Daha açık bir deyimle; tasarruf işleminin tapu sicilinde kayıtlı olan, taşınmaz malın, görünüşte satış ve gerçekte ise hibe biçiminde olduğu olayıyla sınırlandırılmıştır.

Görüldüğü gibi Hukuk genel Kuruluyla, İkinci Hukuk Dairesi kararları arasında temelde yeralan uyumsuzluk, dava hakkının varlığında toplanmaktadır. Bu nedendir ki, görüşmeler sırasında muvazaa iddiasının ispatı ve ispat biçimi, içtihadı birleştirmenin kapsamı dışında kaldığı kabul edilmiştir.

Gerek İkinci Hukuk Dairesi Başkanlığının düşünce yazılarında, gerekse görüşmeler sırasında, Hukuk Genel Kurulu kararlarına karşı sürülen görüş özetle şu gerekçelere dayanmıştır:

"a - Borçlar Kanunu`nun 18. maddesinde yer alan aktin yorumu ve muvazaa ile Medeni Kanun`un 507/4. maddesine dayanan saklı pay sahibi mirasçıya tanınmış olan tenkis davası hakkı, ayrı ayrı hukuksal müesseselerdir. Bir akitten doğan hukuk bağı, yalnız o aktin taraflarının ve onların külli haleflerini bağlar. Bir aktin tarafı olmayan kimse, başkalarının yaptığı akte dayanarak onlar arasında doğan hukuk bağına, açacağı davaya dayanak yapamaz. Hal böyle olunca Borçlar Kanunu`nun 18. maddesine göre mirasçıların muvazaa iddiasında bulunmaları olanaksızdır. Muvazaa iddiası ancak sözleşmenin tarafı olan kimse ya da külli halefi tarafından ileri sürülebilir. Bu ilkenin ayrık halleri kanunda sınırlı olarak gösterilmiştir. (Örneğin: İcra ve İflas Kanunu`nun 277 ve Medeni Kanun`un 690. maddeleri.)

b - Miras hukukunun özellikleri nedeniyle Medeni Kanun`un 507/4. maddesinde getirilen hüküm, özel bir hüküm niteliğini taşır. Oysa ki, Borçlar Kanunu`nun 18. maddesi hükmü, genel hüküm niteliğindedir. Özel hüküm varken genel hükme gidilemez. Bu nedenle dava hakkının varlığı, biçimi ve sınırı Medeni Kanun`un 507/4. maddesi hükmü çevresinden çizilmek gerekir.

c - Medeni Kanun'un 508. maddesinde iyi niyetli kişi; o şeyi elinden çıkarmışsa, ölüm gününde elinde kalan değer tenkise esas olur hükmü yer almıştır. Muvazaalı işlemlerde iyi niyet söz konusu olamayacağına göre 507/4. maddesinin muvazaayla ilişkisinin bulunmadığı kendiliğinden ortaya çıkar.

d - Medeni Kanun'un 507/4. maddesinin dayanağı, ölenin son arzularına saygı ilkesidir. Bu tür olaylarda Borçlar Kanunu'nun 18. maddesi hükmü gereğince dava hakkı tanındığı takdirde bu ilke zedelenmiş olur.

e - Hukuk Genel Kurulu kararlarında yer alan temel gerekçe, gizli aktin biçim koşulu gerçekleşmediğinden geçersiz olduğu doğrultusunda 7.10.1953 gün 8/7 sayılı içtihadı birleştirme kararında yer alan gerekçedir. Oysa ki, gizli akit şekle bağlı olsa dahi geçerlidir. Nitekim 27.3.1957 gün 12/2 sayılı şufa ile ilgili içtihadı birleştirme kararı ile bu görüş benimsenmiştir.

f - Gerçekte mirasçının bağışlamak istediği taşınmazını, tapu memuru önünde satmış gibi ifade eden kişinin bu davranışı Medeni Kanun'un 603. maddesinin 2. fıkrası gereğince o taşınmazı iadeden ayrı tutmak istediği anlamına gelir."

Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanan muvazaa ile Medeni Kanun'un 507/4. maddesine dayanan tenkis davasının ayrı ayrı hukuk müesseseleri olduğu yönünden görüşler arasında bir uyumazlık bulunmamaktadır. Medeni Kanun'un 5 inci maddesi hükmünce sözleşmelerin doğumuna, hükümlerine ve sukutu nedenlerine ilişkin olup borçlar kısmında yer alan genel kuralların Medeni Hukukun diğer kısımlarında da uygulanması öngörölmüştür. O halde Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri arasında yer alan 18. maddenin miras hukukunda da uygulanması doğaldır.

Miras hükümleri arasında bu kuralı engelleyecek bir hükme de yer verilmemiştir. Medeni Kanun'un 507/4. maddesinin miras kısmında yer alması, mirasçının Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanan dava hakkını engelleyecek bir sonuç doğurmaz. Yukarıda değinildiği üzere, her iki maddenin ayrı ayrı hukuk müesseselerini düzenlemiş olması karşısında sorunun başka türlü düşünölmesi de olanaksızdır. O halde Borçlar Kanunu'nun 18. maddesinin miras ile ilgili sözleşmelerde de uygulanması gerekir.

Karşı görüşte belirtildiği gibi muvazaalı satış işlemiyle miras hakkından yoksun edilen kimse külli halef olarak değil, doğrudan doğruya üçüncü kişi olarak dava açmak hakkına sahiptir. Çünkü bu üçüncü kişinin hakkı, miras bırakanla alıcı tarafından birlikte yapılan hukuk işlemiyle çiğnenmiştir. Böyle bir durumda üçüncü kişinin dava hakkının varlığı, kanunda belli konulara hasredilememiştir. İsviçre Feredal Mahkemesi de kararlı içtihatlarıyla konuyu bu doğrultuda çözüme bağlamıştır.

Muvazaa nedeniyle satış sözleşmesi geçersiz sayılsa bile gizli hibe akti geçerli olacağından mirasçının Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanarak açacağı davada yarar bulunmadığı ve bu nedenle bir sonuç doğurmayacağı düşüncesini de kabul etmek olanaksızdır. Gerçekten böyle bir davayı açacak kimsenin, davada yararının bulunması zorunludur. Ve ilke olarak da gizli akit geçerlidir. Ancak gizli aktin geçerli sayılabilmesi için tüm koşulların oluşmuş olması zorunludur. İçtihadı birleştirmeye konu, tapuda kayıtlı bir taşınmaz malın muvazaalı olarak satışıdır. Böyle bir durumda gizli aktin geçerli sayılabilmesi için gizli akit, biçim koşuluna (şekil şartına) bağlı ise biçim koşulunun da gerçekleşmiş olmasında zorunluluk vardır. Aksi durumda hibe sözleşmesinin varlığından söz edilemez. Çünkü tapu memuru önünde açıklanan irade, bir ivaz karşılığı mülkiyetin aktarılması iradesidir ki, sadece bu iradeye resmiyet verilmiştir. Satışa ilişkin resmi işlemin gizli akti de içine alacağı kabul edilemez. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesinin kararlı içtihatları ve yabancı bilimsel hakim görüşler de bu doğrultuda yerleşmiştir. Ayrıca 7.10.1953 gün 8/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında bu temel görüş benimsenmiştir. Sonradan çıkarılan 27.3.1957 gün ve 12/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ise, şufa ile ilgilidir. Görüşmeler sırasında ileri sürüldüğü gibi bu karar, 1953 günlü içtihadı birleştirmenin kabul ettiği ilkeyi de bozmamıştır. Sözü edilen 27.3.1957 günlü içtihadı birleştirme kararında; şufa yükümlüsü taşınmaz sahibinin yaptığı satış aktinin, aslında hibe olduğunu iddia etmesi karşısında böyle bir dava hakkının bulunduğu ve ispatlandığı takdirde şufa hakkının var sayılamayacağı belirtilmiştir. Burada hibenin geçerliliği değil satım sözleşmesinin geçerliliği ele alınmıştır. Hiç kuşkusuz böyle bir olayda hibenin de geçerliliği ileri sürülmüş olsa, hibe sözleşmesi de geçersiz olacağından taşınmaz şufa yükümlüsüne geri döner ki, şufa hakkı bakımından sonucun değişmeyeceği doğaldır.

Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine göre mirasçıya tanınacak iptal davası hakkının, medeni Kanun'un 507/4. maddesinin uygulanmasına yer bırakmayacağı doğrultusundaki düşünceleri de kabul etmek olanaksızdır. Çünkü Medeni Kanun'un 507/4. maddesindeki dava hakkı, aslında geçerli işlemler için tanınmış bir dava hakkıdır. Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanan dava hakkı ise, işlemin aslında geçersizliği nedenine dayanır; onun içindir ki, Medeni Kanun'un 508. maddesinde iyi niyetli olan ve kendisine teberruda bulunulan kimse korunmuştur.

Miras hukuku, miras bırakanın iptali mümkün ölüme bağlı tasarruflarında bile onun son arzularına değer vermemiştir. (Medeni Kanun'un Md. 499 ve 500) ölenin son arzularına saygı ilkesi, ancak onun hukuka uygun tasarrufları için söz konusudur. Bu bakımdan miras hukukunda ölenin son isteklerine saygısızlık gibi bir düşünce de kabul edilemez.

Medeni Kanun'un 603. maddesi hükmü de aslında geçerli tasarruflara karşı mirasçılarının miras payını diğer mirasçılara karşı koruyan bir hükümdür. Geçersiz tasarruf miras payına etki

yapmayacağından, mirasçının bu hükme dayanmasında bir yarar yoktur. Böyle bir tasarrufla miras bırakanın açığa vurulan iradesi ile hukukça değer taşımaz.

Bu nedenlerle Yargıtay İkinci Hukuk Dairesinin görüşünü ve o doğrultuda ileri sürülen karşı görüşleri kabul etmek olanağı bulunmamıştır. Sonuç:

SONUÇ: Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicillinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halide, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çinlenen tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanun'un 507. ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etkili olmayacağına, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 1.4.1974 günlü ikinci toplantısında oyçokluğuyla karar verildi.

AYKIRI GÖRÜŞLER

M. Saygın, D. Dai, E. Şener, A.Ö. Egesel, A.P. Gözübüyük, L. Dalamanlı, M. Zafir, H. Fer, H. Köksal, F. Kıyak, İ. Vidinli, M. Yazar, Ö. Kemerli, A. Güngör, A. S. Çebi, H. Z. Ekmekçioğlu, F. Özduval, S. Sönmez, A. Coşar, H. Atasoy, H. Yargucu, Z. Evirgen, T. Ahıska, A. Özgür, Ş. Seyhun, H. Özgüç, E. Erben, M. Yalman, N. Yüzbaşıoğlu, İ. Oğuz, İ. Yanıkömeroğlu, İ. Ocakçioğlu, S.H. Karakaş, N. Tankut, M.R. Karahasan, A. Çelen, M.Ş. Özdemir, A. R. Düzceer, H. Ekiz, C. Gülşeni:

Daire kararı gibi.

AYKIRI GÖRÜŞ

Feridun Müderrisoğlu (4. HD. Bşk.):

Uyuşmazlık:

A - (Saklı pay sahibi olsun veya olmasın) mirasçılarının, miras bırakanın sağlığında yaptığı muvazaalı işlemlerden ötürü Borçlar Yasası'nın genel kurallarınca iptal davası açıp açmayacakları,

B - Tenkis davasının saklı pay tutarını aşan fakat yalnız geçerli olan işlemlere karşı açılacak bir dava olup olmadığı,

C - Tenkis ve muvazaa nedeniyle iptal davasının miras bırakanın milli halefi olma yönünden mi, yoksa ölümle doğan ve yasanın sağladığı tecavüzü caiz olmayan saklı pay hakkının halele uğratılmasına dayanıp dayanmadığı,

Ç - Davanın açılış koşulları,

D - Davada ileri sürülen yönlerin ispat biçimi,

yönlerini kapsamaktadır.

Konu, sorunların niteliğinden de anlaşılacağı üzere çok geniş kapsamlıdır. Fakat, ağırlık yönü tenkis ve muvazaa davalarının sınırlarının ve olanağının çözümlenmesindedir.

Bilindiği üzere Medeni Yasa ile Borçlar Yasası bir bütündür. Medeni Yasa'nın 5. maddesi, Borçlar Yasası'nın kurallarının Medeni Yasa alanındaki sözleşmeler için de geçerli olacağını buyurmaktadır. Bu esasa göre Medeni Yasa'nın iptal (m. 499), tenkis, iade konusundaki kuralları muvazaalı işlemler konusunda özel bir çözüm getirmişse, kuşkusuz Borçlar Yasası'nın muvazaaya ilişkin kuralları bunlara oranla genel nitelikte bulunduğundan özel nitelikteki kuralların öncelikle uygulanması gerekecektir. Oysa medeni Yasa'nın 499, 502, 603. maddeleri muvazaalı işlemlerden söz etmektedir. 502, 603. maddeler tenkis ve iadede söz ettiklerine göre bu maddelerin uygulanması yalnız miras bırakanın ölümüyle doğan ve saklı payla iadeyi isteme hakkının mevcut bulunduğu durumlarla sınırlı olmak gerekir. Yine bu esasa bağlı olarak 507. maddenin 4. bendi (saklı pay kurallarını önlemeyi saklamak için yapıldığı açık olan mal aktarımları)ndan söz etmektedir. Görülüyor ki burada Borçlar Yasası'nın öngördüğü anlamda bir muvazaadan söz edilmemiştir. O halde bir özel-genel önceliği bu müessesede söz konusu değildir. Bunun sonucu, mirasçıların dilerlerse miras bırakanın külli halefi olarak ve yasanın ona sağladığı sınırlar içinde kalarak muvazaa davası, dilerlerse (yalnız saklı pay sahiplerinin) tenkis davası açabilecekleridir. Durum, iade davası içinde saklı pay sahiplerine inhisar etmeden aynıdır. Muvazaalı işlem karşısında bulunan mirasçılar, dilerlerse miras hukukunun ana ilkelerinden biri olan miras bırakanın son arzularına saygı göstererek dava açabilirler. Fakat isterlerse muvazaa davası açılabilir. O halde durumu olanaklarına göre ayrı ayrı incelemek gerekir.

I - Miras bırakan sağlığında gerçekten saklı pay tutarını aşan veya aşmayan bir muvazaalı sözleşme yapmıştır ve mirasçıları arasında saklı pay hakkı bulunan derecede mirasçı vardır veya yoktur. Bu durumda miras bırakanın yaptığı bu sözleşmeden nasıl cayarak ve aradaki muvazaayı ileri sürerek iptal davası açabilirse onun külli halefi olan mirasçıları da aynen miras bırakan gibi iptal davası açabilirler. Miras bırakanın sağlığında açabileceği bu dava ile ölümünden sonra mirasçılarının açabilecekleri bu konudaki dava ne esas hukuku ne de usul hukuku yönünden özellikle ispat biçimi yönünden hiçbir farklılık göstermez. Çünkü bir

kimsenin sağlığında malları üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunmak onun hakkı ise bu mutlak tasarruf hakkını mirasçılara yöneltmiş bir haksız eylem kabulü olanağı yoktur. Bu bakımdan usulün 290. maddesi dışında mirasçılara miras bırakandan başka bir ispat biçimi tanımak dayanaksız olur. Bu esasa göre başka bir ispat yolu tanınması ancak miras bırakanın salt tasarruf hakkını kısıtlayan saklı payı aşan tutardaki tasarruflarda olanak sağlamak gerekir. Çünkü saklı pay sınırına kadar muvazaalı veya muvazaasız her türlü işlem miras bırakanın salt hakkıdır. O sınır aşılnca artık muvazaaya dayanabilme genellikle yararsızdır. Çünkü muvazaa çok kez mirasçılar tarafından miras bırakanın delilleri düzenleyip hazırlamış olması itibariyle ispatlanamayacaktır. Böylece miras bırakanın salt tasarruf etme hak ve iradesine saygı sağlanır. Mirasçılar, şayet saklı pay hakları varsa tenkis davası yoluna giderler.

Bu durumda miras bırakan gibi muvazaa davası açabilmek için (iptal veya tespit bir ayırım yapılmaksızın) Medeni Yasa'nın 581. maddesi uyarınca mirasçılarının oybirliği gerekir. Bu sağlanamazsa temsilci atanır. Medeni Yasa'nın 616. maddesine dayanılarak ve davada yararı bulunduğu ileri sürülerek bir mirasçıya bu davayı açabilme olanağı sağlanamaz.

II - Aynı düşünce biçimi tenkis için de geçerlidir. Miras bırakan nasıl malvarlığında tasarrufa haklı ise yasanın mirasçılardan bir bölümüne tanıdığı saklı paya tecavüz edilmemesini istemek de mirasçılarının hakkıdır. Bu hak ancak ölüm anında doğar. Saklı pay hakkı olan mirasçı, bu hakkının, ölüm anında önce miras bırakanın muvazaalı veya gerçek tasarrufla ihlal edildiğini ancak onun ölümünden sonra ileri sürebilir. Bunu tek başına bir mirasçı da ileri sürebilir; her türlü kanıtla ispatlar.

III - Muvazaalı tasarruflar ve özellikle bunlardan biçime bağlı olanlarına karşı iptal davası açılabileceği bütün yazarlarca benimsenmektedir. (Bakınız Tuor, İsviçre Medeni Kanunu, Amil Artus Çevirisi, Ank. 1956. Sh. 376; Necip Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukukuna Giriş, İstanbul 1966, sh. 257/258, 248; Fikret Eren, Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara 1973, sh. 95) esasen yasada böyle bir davaya engel de gösterilemez.

I - Miras bırakanın sağlığındaki muvazaalı her türlü tasarrufları nedeniyle ayrımsız bütün mirasçılarının birleşerek, birleşmezlerse temsilci atanması yoluyla, miras bırakanın külli halefi olarak ona tanınan ispat olanaklarıyla sınırlı ve onu aşmayan biçimde iptal davası açabilecekleri,

II - Mirasçılarının miras bırakanına usulün sağladığı haklarla muvazaayı ispat olanağı bulunmayan durumlarda bunlardan yalnız saklı pay sahiplerinin tenkis davası cümlesinin iade davası yoluna gitme olanakları bulunduğu,

III - Muvazaalı olsun veya olmasın koşulları varsa tenkis ve iade davası açma olanağı bulunduğu görüş ve çekincesiyle genel kurul kararı doğrultusunda beliren çoğunluğa katılmıyorum.